

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 811.112.2'38'42+811.135.1'38'42(043.2)

PRISECARI VALENTINA

**ABORDAREA COGNITIVĂ A METAFOREI
ÎN DISCURSUL IDENTITAR (ÎN LIMBILE GERMANĂ ȘI ROMÂNĂ)**

621.06. Teoria textului; analiza discursului; stilistică (limbi străine și studii contrastive)

Rezumatul tezei de doctor în filologie

CHIȘINĂU 2021

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale *Studii de lingvistică romano-germanică și literatură universală și comparată*, Universitatea de Stat din Moldova

Conducător științific: Zbanț Ludmila, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova

Îndrumători științifici :

1. Grădinaru Angela, doctor în filologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova
2. Gheorghită Elena, doctor în filologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova
3. Lifari Viorica, doctor în filologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova

Referenți oficiali:

Ardeleanu Sanda-Maria, doctor în filologie, profesor universitar, Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava, România.

Grădinaru Angela, doctor în filologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, Republica Moldova

Guranda Elvira, doctor în filologie, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Republica Moldova

Comisia de doctorat:

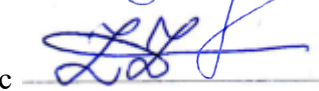
1. Cincilei Cornelia, doctor în filologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, **președintele comisiei**
2. Zbanț Ludmila, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova
3. Ardeleanu Sanda-Maria, doctor în filologie, profesor universitar, Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava, România.
4. Grădinaru Angela, doctor în filologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova
5. Guranda Elvira, doctor în filologie, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Republica Moldova
6. Șaganean Gabriela, doctor în filologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, **secretar științific al comisiei**

Susținerea va avea loc pe 15 octombrie 2021, ora 10:00, în ședința Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat din cadrul Școlii doctorale de *Lingvistică romano-germanică și Literatură universală și comparată*, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, str. Mihail Kogălniceanu, 65, blocul 3, sala 201.

Teza de doctor și rezumatul tezei pot fi consultate la biblioteca centrală a Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a ANACEC (www.cnaa.md).

Rezumatul tezei a fost expediat la ____ septembrie 2021.

Secretar științific: Șaganean Gabriela, dr., conf. univ.

Conducător științific : Zbanț Ludmila, dr. hab. în filologie, prof.univ.

Autor Prisecari Valentina

LISTA ABREVIERILOR

- ACD – Analiza critică a discursului
- AD – Analiza discursului
- CW – Christian Wulff
- DEXO – Dicționarul Explicativ al Limbii Române Online
- DI – Discurs despre identitate
- DIG – Discursul despre identitate în limba germană
- DIM – Discurs-Identitate-Metaforă
- DIR – Discursul despre identitate în limba română
- DO – Duden Online
- DP – Discurs Politic
- DS – Domeniul Sursă
- DȘL – Dicționar de Științe ale Limbii
- DȚ – Domeniul Țintă
- EC - Emil Constantinescu
- HK - Horst Köhler
- II – Ion Iliescu
- IN – Identitate națională
- JG - Joachim Gauck
- JR - Johannes Rau
- KI - Klaus Iohannis
- MC - Metafore conceptuale
- MCI - Metafore conceptuale identitare
- MD - Metafore discursive
- MIP - Procedeu de identificare a metaforelor = metaphorical identification procedure
- MIPVU - Metoda de Identificare a Metaforei după Universitatea Vrije
- MIV - Identificarea termenilor metaforici „vehicle” = identifying metaphor Vehicle terms
- MLDA - Metaphor-led Discourse Analysis (AD prin intermediul metaforelor)
- RH – Roman Herzog
- RW - Richard von Weizsäcker
- TB – Traian Băsescu
- TMC - Teoria metaforelor conceptuale

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate. Metafora, în corelație cu discursul combinat cu identitatea în dimensiunea lingvistică inter- și multidisciplinară, a început să fie studiată la nivel internațional abia în secolul al XX-lea. Simbioza metaforei și discursului identitar a suscitât interesul nostru de cercetător, astfel, investigația noastră se încadrează în această direcție nouă, care a început să fie abordată sporadic abia după anul 2003, când a apărut prima lucrare în domeniul relațiilor internaționale: monografia lui R. Hülse despre *metaforă* (ca fenomen discursiv) și *identitate* (europeană). Grație statutului multiaspectual al conceptelor cheie, lucrarea noastră se prezintă ca un studiu interdisciplinar de pionierat și se regăsește printre primele care abordează binomul *metaforă-identitate*, în special, într-o perspectivă *comparativă*.

În urma consultării literaturii de specialitate, având ca termeni și concepte-cheie metaforă, MC, discurs, DI, identitate, identitate națională, respectiv, combinarea acestora, precum și sinonimele lor relative, am identificat foarte puține interferențe cu prezenta temă de cercetare. Această constatare permite să afirmăm că binomul „metaforă conceptuală și DI” prezintă o direcție nouă de cercetare. Din lista lucrărilor analizate în contextul investigației noastre, se evidențiază două, ambele scrise de autori germani: monografia din 2003 „Metaphern der EU-Erweiterung als Konstruktionen europäischer Identität”, de R. Hülse, și lucrarea din 2006 „Die gestaltende Kraft von Sprachbildern und Metaphern. Deutungen und Konstruktionen von Staatlichkeit in der deutschen Debatte über die europäischen Verfassungsvertrag“, de S. Schieder. Prima este un studiu din domeniul științelor politice, mai exact al relațiilor internaționale, care analizează identitatea europeană prin prisma MC. A doua lucrare se situează mai periferic în comparație cu scopul cercetării noastre, dar este centrată la fel pe discurs și pe MC și urmărește MC din dezbaterile în limba germană asupra formării unei constituții europene.

În România, cercetătoarea Simina Maria Terian publică în 2012 articolul „Discursul public românesc înainte și după integrarea europeană. O abordare din perspectiva lingvisticii cognitive”, în care analizează identitatea românească prin prisma metaforelor conceptuale identitare. După cercetările realizate de noi constatăm că, la moment, este unica lucrare în spațiul românesc care unește MC și identitatea într-un concept comun.

Încă în 2003 R. Hülse vorbește despre lipsa cercetărilor interdisciplinare ale binomului metaforă-identitate și de atunci direcțiile cercetării în acest domeniu au rămas aproape neschimbate. Cu mai mult de un deceniu în urmă R. Hülse scria că întrebările despre formarea identității colective abia de sunt abordate în științele limbii [13, p.133], în același timp el menționează doar un exemplu din științele umane – o lucrare de Ruth Wodak și Rudolf Cillia

din 1998, care abordează metafora, doar sumar și superficial, în contextul cercetării identității austriece.

În procesul schimbărilor sociale rapide necesitatea cunoștințelor despre identitate este un imperativ. Totodată, identitatea națională necesită un studiu continuu, pentru că periferiile standardului identitar sunt mereu în schimbare. Pornind de la conștientizarea propriei identități cognitive și lingvistice, prin prisma metaforelor, fenomenul se extinde până la conștiința metaforică națională. Cunoștințele despre mecanismele lingvistice și metaforice din DI contribuie la dezvăluirea mostrelor tipice ale construcției sau creării identității într-o societate. În opinia lui R. Hülsse, fiecare discurs este unul identitar, deoarece construiește identitatea locutorului, fie ea individuală sau națională. Individualitatea și *unicitatea națională este o valoare apreciată în societățile moderne* [10, p. 27], de aceea orice studiu realizat la tema identității se dovedește a fi deosebit de important prin valoarea sa reprezentativă.

Scopul și obiectivele cercetării. În prezenta lucrare ne-am propus cunoașterea, înțelegerea, analiza, sinteza și evaluarea structurilor metaforice în discursurile despre identitate în limba germană și română, modul în care acestea o construiesc sau o creează, într-un anumit spațiu și într-o anumită perioadă de timp, de către anumiți locutori.

Obiectivele care contribuie la atingerea scopului principal:

O1: Ilustrarea caracterului imaginar sau construit al IN care este prezent în DI concret și autentic, în contextul discursiv public și mediat, respectiv.

O2: Cercetarea modului de gândire metaforică în mentalitatea germană și românească prin prisma modelului identității primordiale și civice, a modului de gândire „automat și fără efort” în DI în limba germană și română, în două spații și contexte naționale diferite, cu asemănări și deosebiri de construcții metaforice.

O3: Reconstruirea, prin intermediul DI, a imaginilor metaforice ce țin de o realitate socială, culturală, politică în ultimele trei decenii, prin prisma evenimentelor istorice ca punct de reper și experiențe cruciale sau ca „praguri ale biografiei colective”.

O4: Identificarea universalității (nivelul suprapus, structuri metaforice comune), alteritatea metaforică în cele două corpusuri (discursuri ale președinților de țară în limbile română și germană) și ilustrarea frecvenței diferite sau similare a structurilor metaforice în ambele corpusuri discursive, indiferent de semnificația acestora.

O5: Identificarea legăturii structurilor metaforice prediscursive și creativitatea metaforică în DI în română și germană.

O6: Explorarea expresiilor metaforice creative și comune din DI.

O7: Observarea ponderii țesutului expresiilor metaforice în DI.

O8: Evaluarea contribuției expresiilor metaforice la realizarea coeziunii, unității și structurii discursului, precum și la orientarea sa temporală și atemporală.

Metodologia cercetării științifice. În ambele corpusuri discursive, MC au fost identificate dintr-o perspectivă multi-metodologică, adică combinând câteva metode: MIP, MIPVU, MIV, MLDA, metoda onomasiologico-cognitivă. Totuși, la baza identificării MC se află metoda onomasiologico-cognitivă elaborată de O. Jäkel, suplimentată sporadic, unde a fost cazul, prin alte metode complementare pe care le-am menționat anterior. În același timp, am inclus o metodă rezultată din sinteza celor extrase din lecturile teoretice la subiectul tezei de doctorat, pe care am considerat-o a fi propria noastră metodă de identificare a expresiilor metaforice din discurs. Astfel, am urmat traseul „bottom-up” specific pentru literatura germană în situațiile de analiză a metaforelor. Acest algoritm finalizează prin conturarea unităților purtătoare de identitate metaforică.

Modele de analiză pentru interpretarea MC: în urma identificării, selectării și clasificării MC după domenii, le-am analizat aplicând modelul lui R.Hülse, cu unele modificări adaptate scopului nostru de cercetare. Aplicarea modelului hülsserian de AD prin prisma metaforelor a fost necesară în scopul obținerii datelor științifice obiective și bine structurate, pentru a nu ne limita doar la o identificare și o selectare a MC, dar și în vederea unei analize integratoare a acestora în universul discursiv, deoarece obiectul cercetării noastre este MC în DI, iar tema discursului cercetat prin prisma cognitiv-metaforică vizează identitatea creată în discurs. R.Hülse observă necesitatea de combinare a abordărilor metaforei, de exemplu, a perspectivei cognitive cu cea discursivă, menționând că „ele nu se contrazic, ci parțial se completează și se extind reciproc sau se augmentează” [13, p. 33]. O. Jäkel este de aceeași părere că abordarea retorică, semantică și cognitivă a metaforei se completează reciproc [15, p. 36]. Al doilea model, după care ne-am ghidat în timpul analizei și explicării MC, a fost grila de întrebări realizată de R. Zimmermann într-un studiu publicat în 2000. O traducere și adaptare a acestui model teoretic propus a fost inclusă în anexele tezei.

Noutatea științifică. În procesul cercetării literaturii de specialitate nu am găsit surse care să analizeze metaforicitatea și abordarea cognitivă a metaforei din perspectivă identitară, în plan comparat între două limbi. Anume dintr-o atare abordare rezultă noutatea, unicitatea, originalitatea, dar și dificultatea prezentei investigații.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul de investigație. Problema științifică importantă soluționată vizează elucidarea rolului locutorilor sociali în formarea identității lingvistico-metaforice în discurs, precum și etalarea reperelor funcționale ale metaforicității discursive, dar și elucidarea specificului ideologic ca totalitate a ideilor și concepțiilor identitare care reflectă, într-o formă teoretică, interesele și aspirațiile sociale într-o

anumită epocă, puse în circuit prin intermediul discursurilor. Problema a fost abordată prin prisma schimbărilor, care s-au produs la sfârșitul secolului trecut - începutul secolului prezent și care au generat modificarea identității metaforico-discursive, a opțiunilor și a tendințelor de valorificare a metaforicității în discursul despre identitate, în vederea eficientizării identității metaforice prin implementarea rezultatelor cercetării realizate în cadrul acestui studiu.

Semnificația teoretică a lucrării. Prezentul studiu constituie o sursă actuală și modernă de documentare a publicului avizat din instituțiile cu profil filologic, a cercetătorilor antrenați în diferite proiecte de investigare științifică a structurilor metaforice din cadrul identitar din oratoria în limba germană și română.

Valoarea aplicativă a lucrării. Studiul efectuat prezintă informații pertinente pentru întocmirea unor cursuri teoretice destinate studenților de la facultățile de profil filologic, oferă premise pentru cercetări ulterioare ale metaforei, identității și discursului din perspectiva teoriei și practicii discursive.

Rezultatele științifice ale acestei cercetări au fost **aprobatе și validate** în cadrul a 6 conferințe, simpozioane și colocvii naționale și internaționale. La tema și obiectul cercetării au fost publicate 9 articole.

Volumul și structura tezei. Cercetarea este expusă în 140 de pagini de text de bază și este alcătuită din adnotări, cuprins, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie, anexe și CV-ul autoarei.

Cuvinte-cheie: metaforă conceptuală, discursivă, identitară, creativă, expresii și structuri metaforice, lingvistica cognitivă, modele metaforice, cartare, clasificare, cadre, concepte abstracte, TMC; identitate, identitate națională; discurs politic, discurs despre identitate.

CONȚINUTUL TEZEI

1. ABORDĂRI ACTUALE ÎN CERCETAREA DISCURSULUI

Pe parcursul dezvoltării sale istorice, traiectoria analizei discursului a variat în *nivelele de analiză*, care au avansat în complexitate de la analiza simplă a discursului spre o analiză critică sau multimodală. Mulți cercetători moderni, printre care și R. Hülse, S. Schieder, Aura Barică, Simina-Maria Terian etc., au optat pentru analiza *mecanismelor retorice* și anume a metaforicității sau structurilor metaforice din discursul public. Totuși, deoarece AD nu este o disciplină caracterizată prin omogenitate, ci putem aprecia caracterul *multi-, inter-, și transdisciplinar*, unii cercetători, precum Ruth Wodak, Irene Götz, Heidrum Kämper, Magdalena Kardach și alții, au ales o analiză din perspectiva disciplinelor umaniste combinate cu lingvistica.

Preferința pentru un parcurs preponderent lingvistic sau multidisciplinar diferă de la o țară sau un spațiu la altul. Începând cu anul 2000, în *spațiul german* se conturează un interes deosebit și tendințe clare pentru *analiza metaforei în DP*, dar majoritatea analizelor sunt realizate prin intermediul disciplinelor umaniste și mai puțin în lingvistică. În Germania R. Hülse este autorul reprezentativ care a analizat corespondența dintre MC și discurs. Un alt cercetător german important care a analizat structurile metaforice din discursul public este S. Schieder. După consultarea lucrărilor de specialitate, putem afirma că, în spațiul german, domină prioritar AD ca atare, completată de perspectiva lingvistică, demers opus celui observat în spațiul românesc. Adică, comparativ cu spațiul românesc, unde cercetările despre metaforă înclină mai mult și preponderent spre cercetări în lingvistică, în spațiul german s-a pus un accent mai puternic pe AD, analizat prin prisma metaforelor în domenii precum politica, sociologia, psihologia, literatura etc. O atenție deosebită se acordă în *spațiul românesc*, în special în România, decodificării metaforelor din *discursul politic*, care îl include, bineînțeles, pe cel prezidențial și cel diplomatic, în îmbinări de structuri de argument și MC, identificând DS și DȚ. Atât în Germania, cât și în România mai este prezentă AD băncilor, discursul literar, discursul public, discursul mass-media.

În rezultatul examinării diverselor tipuri de discurs prin intermediul mecanismelor retorice am constatat că și tematica acestor discursuri diferă. Din mulțimea savanților interesați de AD, pe care îl abordează prin intermediul structurilor metaforice care includ analiza expresiilor metaforice, a MC sau a metaforicității, puțini sunt cei care și-au concentrat atenția asupra triadei discurs (identitar) – identitate (națională) – metaforă (conceptuală). Enumerarea ce urmează prezintă AD din perspectiva abordării triadei discurs – identitate – metaforă realizat prin prisma celor trei autori reprezentativi: R. Hülse, S. Schieder și Simina-Maria Terian (clasificare realizată de autoarea cercetării).

- a. R. Hülse (lucrări: 1. Metaphern der EU-Erweiterung als Konstruktionen europäischer Identität (2003a), 2. Sprache ist mehr als Argumentation. Zur wirklichkeitskonstituierenden Rolle von Metaphern (2003b), 3. Imagine the EU: the metaphorical construction of supranational identity (2006). Subiecte principale și întrebări reflectate în aceste lucrări: 1. Investigarea identității colective necesită o reconstrucție a faptului cum este imaginată o comunitate. Deoarece metaforele sunt principalul mijloc lingvistic al imaginației noastre, autorul reconstruiește identitatea europeană imaginată analizând metaforicitatea sa. 2. Cum este formată lingvistic realitatea socială? 3. Scop: dezvoltarea unei metodologii de analiză a metaforei cu/în rolul de construcție discursivă a realității internaționale. Tip de discurs: Dezbateri în Bundestagul german despre lărgirea UE, 1990-2000.
- b. S. Schieder (lucrare: Die gestaltende Kraft von Sprachbildern und Metaphern. Deutungen und Konstruktionen von Staatlichkeit in der deutschen Debatte über den europäischen Verfassungsvertrag.). Tema principală a lucrării: Descrierea construcției statalității prin intermediul MC ca fenomen discursiv-pragmatic în dezbaterile germane despre tratatul de instituire a unei constituții pentru Europa. Tipul de discurs: Dezbateri în spațiul german despre instituirea unei constituții europene.
- c. Simina-Maria Terian (lucrare: Discursul public românesc înainte și după integrarea europeană. O abordare din perspectiva lingvisticii cognitive). Obiectul lucrării îl constituie analiza metaforelor conceptuale identitare din discursul public românesc în primii cinci ani înainte de (2002-2006) și în primii cinci ani de după integrarea României în UE (2007-2011). Tipul de discurs: Discurs public (mediatic, presa românească).

Modelul lui R. Hülse de analiză a identității colective metaforice în discurs

R. Hülse debutează cu cercetările combinației „discurs-identitate-metaforă” odată cu publicarea monografiei sale în 2003, unde propune un model de analiză a metaforelor din perspectiva curentului-metodă poststructuralist, combinat cu disciplina hermeneuticii, precum și analiza de la micronivelul la macronivelul metaforei, iar ulterior, în 2006, reia tema și astfel apare un articol în care teoreticianul dezvoltă, pe lângă legătura mai profundă între identitate și metaforă, un model de AD a identității colective constituit prin intermediul metaforelor. R. Hülse nu propune un model în sine, ci, mai degrabă, considerăm, este vorba despre o combinație armonioasă între curente, discipline și metode. Am putea afirma că cele trei lucrări ale lui R. Hülse [2003a,b, 2006], în care cercetează combinația „discurs-identitate-metaforă”, au drept scop principal „reconstrucția construcției metaforice a realității” [13, p. 404], respectiv a identității prin discurs. Cercetătorul reflectează asupra felului de identitate europeană, care îl echivalează ca similaritate cu identitatea germană, constituită prin metafore. Pentru aceasta, în

toate cele trei lucrări se reconstruiește proiecția de la DS spre DȚ, în care este definit și descris detaliat lexemul din DS, apoi legătura acestuia cu conceptul abstract din DȚ, iar, ca ultim pas, este propusă clasificarea lexemelor metaforizate după modelul de resurse primordiale sau civice, model dezvoltat la fel de R. Hülse în lucrarea din 2006. Profesorul R. Hülse, fiind preocupat de politica internațională, mai exact, de identitatea europeană, pe care o analizează detaliat, dezvoltă un model de analiză a discursului cu două dimensiuni prin intermediul metaforelor conceptuale ca fenomene discursive, preluând caracteristici ale deconstructivismului pentru a reconstrui structura metaforică a realității din discurs. Inspirat de predecesorii săi, ca, de exemplu, J. von Neumann, R. Hülse interpretează prima dimensiune a identității colective conform principiului diferitelor surse ale identității. Identitatea colectivă primordială este un fenomen natural. Aceasta include cultura, etnia, limba, normele, valorile comune etc. Cercetătorul se concentrează în procesul AD pe dimensiunea limbii și, în special, pe analiza metaforelor ca fenomen discursiv. Identitatea colectivă civică rezultă din interacțiunile sociale în cadrul unei entități politice. Acest tip de identitate este achiziționat politic.

Identitatea colectivă primordială	Identitatea colectivă civică
-cultură, etnie, limbă, norme, valori comune;	-rezultă din interacțiunile sociale în cadrul unei entități politice
-dată natural;	-identitate achiziționată politic
-caracteristici inerente ale colectivității	-identificarea cu un stat
„Gemeinschaft” (comunitate) (F.Fönnies);	„Gesellschaft” (societate) (F.Fönnies)

Discursul identitar ca subcategorie a discursului politic

Despre DI s-au scris numeroase lucrări, dar abordările și analiza acestuia diferă de la un spațiu la altul. Pentru a unifica și structura caracteristicile DI propunem o prezentare generală, nuanțată modificată, după un criteriu reprezentativ pentru prezenta lucrare, urmând modelul SPEAKING:

Caracteristicile discursului identitar (analizate după modelul „SPEAKING” de D. Hymes)

✓ S (context, code): discursul identitar depinde de contextul în care este produs. Contextul în care se formează discursul identitar este un *factor generativ*, dar, în același timp, un *factor constitutiv* [25, p. 405]. Unitățile lexicale, lexemele, câmpul discursiv al DI, care este dependent, influențează sau este influențat, generează sau este generat de conjunctura istorică, fiind numit *contextualism*. DI mobilizează comunități specifice care generează înscrierea enunțurilor sale într-o memorie colectivă, într-o memorie culturală. Universul și câmpul discursiv al DI au în calitate de componentă principală formarea sau modificarea identității într-o anumită direcție și cu un anumit scop, prin intermediul practicilor discursive, specifice unei perioade de timp și de spațiu, pentru o arie teritorială, lingvistică și socială.

- ✓ P (participanți sau actori) *Actorii DI* sunt preponderent elitele sau intelectualii care sunt considerați „inovatori morali” [30, p. 41], „inventatorii” sau „creatorii” și „arheologii unei identități culturale preexistente”. Astfel, DI este rezultatul retoricii intelectualității, care preia parțial tradițiile, adică, moștenirea culturală este folosită selectiv și, în același timp, se construiește identitatea viitoare.
- ✓ E (scopuri): de a materializa identitatea în discurs prin mijloace lingvistice.
- ✓ A (secvențe, orientare cronologică): în mod ideal discursul identitar ar trebui să cuprindă, după retorica clasică, toate trei genuri, adică „*genus iudiciale*”, concentrat pe trecut, „*genus deliberativum*”, focalizat pe viitor și „*genus demonstrativum*”, situat în prezent, deoarece câmpul conceptului identitar are la bază fundamentul trecutului, care este exprimat prin componenta prezentului, în același timp are ca *scop*, pentru viitor, proiectarea futuristă. Chiar dacă multe cercetări, inclusiv prezenta lucrare, se concentrează pe un anumit gen, referențele temporale nu apar în formă pură, ci, de multe ori, se înregistrează prezența simultană a elementelor din toate cele trei categorii într-un singur discurs sau într-un grup de discursuri cu o tematică comună. DI înglobează latura primordială și construcționistă, altfel numită civică. Din aceste considerente, DI include o latura *obiectivă* și una *construită*, plasată în prezent, dar și cu o orientare futuristă, care include componenta de autodeterminare națională.
- ✓ K („cheia”, situație formală, unicitate identitară). Prezența *unicității identitare* este caracterizată prin preponderența unui standard identitar comun lingvistic, istoric, cultural, politic, psihologic.
- ✓ I (mijloace lingvistice). Mijloacele lingvistice cu care operează DI cuprind limbajul identitar, caracterizat de o prezență importantă a cuvintelor-cheie, a conceptelor identitare, pe care le-am inclus selectiv în lista de concepte identitare. În DI, ca și în DP, se regăsesc toate cele șase *funcții ale limbajului* după Iakobson: referențială, expresivă, incitativă, poetică, fatică și metalingvistică. După criteriul lingvistic, DI îi este caracteristic *principiul informativității, modalității și exhaustivității*.
- ✓ N (norme). În discursul identitar sunt prezente mai multe norme: morale (conștiința), de tratament social (convingeri specifice națiunii), religioase, juridice (reguli stabilite de către o autoritate competentă).
- ✓ G (genul actului de vorbire): discurs identitar.

Discurs identitar sau discurs despre identitate

Am constatat că noțiunea de discurs identitar cunoaște abordări diverse și contradictorii în numeroase discipline, totuși ne vom concentra succint asupra abordării acesteia din perspectivă lingvistică.

Un discurs include în sine o identitate. R. Hülse afirmă că aproape orice discurs este un discurs identitar [13, p.172]. Întrebarea care ne-ar interesa se referă însă la felul de identitate pe care dorim să o analizăm în discurs, iar pentru investigația noastră este pertinentă identitatea lexicală și metaforică în limbile germană și română. Revenind la lecturile teoretice asupra subiectului tezei de doctorat, putem afirma că fiecare cercetător își alege tipul de identitate din discurs pe care dorește să îl analizeze și, respectiv, unghiul de abordare. Heidrun Kämper este interesată de latura lexicală a discursului identitar; ea excerptează pentru o analiză în plan comparativ, la nivel diacronic, cuvinte-cheie ale discursului social-naționalist de după război și înlocuirea treptată a acestuia cu alt tip de discurs după dispariția regimului nazist. Ingrid Jungwirth cercetează în DI identitatea socio-psihologică a unor grupuri, și anume, sinele ca oglindă a societății. I. K. Nagy se concentrează pe analiza identității etnice din discursul identitar transilvănean. E. Simion interpretează identitatea națională din discursul identitar prin prisma a zece piloni, ca, de ex., statul, cetățenia, limba, universalismul etc. Mona Mamulea pornește de la un punct de vedere filosofic pentru punerea în valoare a discursului identitar românesc de la 1848. În lucrarea din 2007 autoarea își asumă obiectul cercetării ca fiind *retorica inteligenței și identitatea culturală prin prisma schimbărilor culturale*. Pe lângă aceasta, cercetătoarea Mamulea teoretizează definiții adiacente obiectului principal al cercetării, precum furnizori și marcatori de identitate, conștiința identitară [p.43] și conștiința comună sau colectivă, dar și teoria primordialistă și construcționistă. În ciuda faptului că lucrarea are titlul „Dialectica închiderii și deschiderii în cultura română modernă”, conținutul acesteia presupune doar abordări sporadice și mai puțin detaliate referitoare la cultura română din secolele XIX sau XXI, fiind mai degrabă un bun manual teoretic despre discurs, identitate și cultură, având la bază surse utile de informare, precum și citate din numeroși autori internaționali. Fiind în corelație cu tema cercetării noastre, am desprins un citat de Kaunismaa despre identitate, pe care Mona Mamulea îl parafrazează ca fiind „un fenomen dependent de comunicare și de întrebuințarea limbajului, prin urmare, studiul identității colective este studiul unui complex de expresii discursive” [30, p. 41].

Noi ne alăturăm abordării lui Heidrun Kämper, dar o extindem și ne referim la DI ca la un tip de discurs care descrie o identitate psihologică și lexicală. Astfel definim discursul identitar ca un tip de discurs care descrie o identitate lexicală și metaforică. Prin analiza corpusurilor discursive lucrarea noastră descrie identitatea metaforică și retorică din limbile germană și română la nivel sincron. Totuși, ca urmare a studierii literaturii, am ajuns la concluzia că termenul *discurs despre identitate* reflectă mai bine fenomenul ce se conturează în discursurile analizate.

2. CERCETAREA METAFOREI ÎN DISCURS

În literatura de specialitate despre metaforă există două abordări care domină cercetările moderne: abordarea cognitivă și cea discursivă. Punctul central în primul caz este metafora ca fenomen cognitiv, iar în al doilea – metafora ca fenomen discursiv. Funcția metaforei în abordarea cognitivă este cea de înțelegere și de conceptualizare. În abordarea discursivă apare o funcție nouă, și anume, cea de a da coerență metaforică interdiscursurilor. Multe metafore din discursurile cu aceeași tematică se repetă și apar ca „un set de structuri metaforice”, care este preluat de noi și noi locutori pentru a crea discursuri. Puțini dintre aceștia inventează alte structuri metaforice. Pentru a defini acest set de structuri metaforice relativ fix, J.Zinken, Iina Hellsten și Grigitte Nerlich propun, într-un articol din 2008, noțiunea de „metafore discursive”. În abordarea cognitivă interesul de cunoaștere este imaginația, pentru că imaginația stă la baza structurilor metaforice și a creării legăturilor mentale dintre DS și DȚ. Poziția ontologică prezentă în abordarea cognitivă este constructivismul individual, în schimb abordarea discursivă include cel puțin două persoane (locutorul și receptorul), de aceea putem vorbi despre constructivismul social. În cercetarea noastră am utilizat preponderent abordarea cognitivă, dar în mare parte și cea discursivă. Schematic cele două abordări se rezumă astfel:

	<i>Abordarea cognitivă</i>	<i>Abordarea discursivă</i>
<i>Punct central</i>	Metafora – fenomen cognitiv	Metafora– fenomen discursiv
<i>Funcția metaforei</i>	Înțelegere Conceptualizare	Conceptualizare Reproducere
<i>Interese de cunoaștere</i>	Procese cognitive: imaginația	Coerență interdiscursivă
<i>Poziția ontologică</i>	Constructivism individual	Constructivismul realității Constructivism social
<i>Intenționalitate</i>	Medie	Mică (putere de creativitate scăzută)

Acestor două abordări li se atribuie și două tipuri de metaforă: cea *cognitivă* și cea *discursivă*, dar și un rezultat al combinării acestora –*metafora conceptuală identitară*. *Metaforele conceptuale* sunt structuri cognitive subiacente care fac legătura între două domenii mai mult sau mai puțin apropiate, iar în funcție de distanța dintre domenii / diferența inter-domenii, metafora poate conține un grad mai mare sau mai mic de creativitate. În lingvistica cognitivă, metafora nu este doar o chestiune de limbă, ea reflectă corespondențele „adânci” a felului în care este organizat sistemul nostru conceptual.

Noțiunea de „metaforă discursivă” este introdusă de J. Zinken, Iina Hellsten și Brigitte Nerlich ca fiind „instrument-cadru-cheie” (eng. „key framing device”) și este caracterizată de două particularități principale: apare în cadrul unui tip de discurs și într-o anumită perioadă de timp, de aceea metaforele discursive (MD) se schimbă treptat în cadrul unei perioade de timp și pot apărea și în alte tipuri de discurs. O a treia caracteristică a MD este că ea „furnizează

evidență de situația socio-culturală a raționamentului metaforic”; și ultima caracteristică: „MD reflectă preocupările culturale și sociale ale unei anumite perioade de timp”. Funcția MD este de „a spori anumite interese în detrimentul altora” [11, p. 242, 246, 248]. *Domeniul sursă* al metaforei discursive este „un obiect real sau fictiv și este parte din spațiul interacțional și/sau ocupă un loc important în imaginația culturală”, în același timp, focalizarea pe anumite domenii sursă pentru gândirea noastră ca fiind încorporată sau socioculturală este încă obiect de discuție recent pentru teoreticienii cognitiști [11]. Ulterior J. Zinken, Iina Hellsten și Brigitte Nerlich menționează despre DȚ ca fiind noi, iar DS rămân aceleași atât pentru MC, cât și pentru MD.

Metode de identificare a structurilor metaforice în discurs

Numeroasele cercetări din ultimii ani, centrate pe studiul metaforei, au scos din nou la suprafață necesitatea de a elabora metode de calcul semantic ce ar permite constatarea prezenței unei metafore. Metaforele nu sunt ușor de identificat într-un discurs, anume de aceea apare necesitatea de a stabili niște metode clare, ce ar putea facilita acest proces și ar fi valabile pentru mai multe domenii de specialitate. O metodă recentă de identificare a lexicului metaforic și frecvent utilizată în lucrările de specialitate este MIP „metaphor identification procedure” (procedură pentru identificarea cuvintelor metaforice), pusă în circuit în 2007 de grupul Pragglejaz. MIP este considerat un procedeu de identificare metaforic care poate fi aplicat în cercetările disciplinare, precum și în cele interdisciplinare. Ideea principală de identificare a acestui procedeu este compararea sensului contextual cu cel de bază. Instrumentul de bază al MIP este dicționarul etimologic. Pe lângă criticile aduce acestei metode noi, considerăm că dezavantajul ei constă în faptul că nu toate dicționarele includ trimiteri la sensul figurat al cuvintelor, de aceea el nu poate fi considerat un instrument fiabil de identificare a structurilor metaforice. Această metodă am aplicat-o doar parțial în investigația noastră, deoarece noi ne-am concentrat pe analiza substantivelor, a verbelor și a adjectivelor. O altă metodă importantă de identificare a structurilor metaforice frecvent utilizată este cea onomasiologico-cognitivă, de O. Jäkel. Cercetătorul propune o schemă simplă de identificare și de analiză a metaforei. Totuși, așa cum menționează chiar autorul lucrării, nu este vorba despre o „rețetă”, și adăugăm „universală”, pentru a constata prezența metaforelor într-un text.

Comparând metoda MIP și Metoda onomasiologico-cognitivă a lui O. Jäkel, am concluzionat următoarele: multiplele metode de identificare a metaforelor nu scot în evidență diferențe semnificative de rezultate, ci, frecvent, conțin asemănări. Analizând metodele menționate, înțelegem că cercetătorul ar trebui să aleagă metoda potrivită în corespundere cu scopul investigației, care ar avea la bază criterii specifice domeniului și discursului cercetat. În această ordine de idei, lucrarea noastră se bazează preponderent pe metoda onomasiologico-

cognitivă; totuși, pe alocuri, ea conține și unele tangențe cu celelalte metode. Această flexibilitate se datorează parțial faptului că uneori există nuanțe de diferențe dintre exemplele într-o limbă analizată și metoda careia i se aplică. Din combinarea mai multor metode de identificare a structurilor metaforice am realizat o combinație a acestora pentru a putea interpreta obiectiv multidimensionalitatea datelor. Din metodele menționate anterior a rezultat un algoritm propriu de identificare a expresiilor metaforice adaptat scopului tezei:

1. Identificarea *conceptelor abstracte* ale DȚ relevante tematicii identitare naționale în corpus (ex: istorie, memorie, cultură, educație etc).
2. Identificarea *lexemelor concrete* prin care sunt descrise sau exprimate conceptele identitare abstracte.
3. Notarea structurilor metaforice rezultate prin formula $DS \cap DȚ$, după ce am identificat exemplele cu expresii metaforice.
4. Căutarea altor structuri metaforice pentru argumentarea formulei $DS \cap DȚ$ („bottom-up”)
5. Modificarea formulei $DS \cap DȚ$ spre un grad mai înalt de generalizare și universalitate, dacă este cazul.

3.ABORDAREA COGNITIVĂ A METAFOREI ÎN DISCURSUL DESPRE IDENTITATE

Constituirea corpusului discursiv a trecut prin patru etape:

Preanaliza

La această etapă am stabilit trei scopuri: alegerea documentelor care vor fi supuse analizei, formularea ipotezelor și a obiectivelor, elaborarea indicatorilor asupra cărora se va îndrepta interpretarea finală. Pentru alegerea documentelor în vederea analizei lor, am selectat discursurile președinților României și Germaniei, ținute după anul 1989 pe arena publică națională și internațională, deoarece, începând cu identitatea națională lingvistică, identitatea per ansamblu este (re)construită prin intermediul acestor discursuri, a căror textură semantică se concentrează aproape exclusiv pe nararea unui trecut politic comun, dar și pe construirea, inclusiv crearea, discursivă a prezentului și a viitorului:

Discursurile președinților României după 1989: Ion Iliescu (1992 – 1996, 2001-2004), Emil Constantinescu (1996-2000), Traian Băsescu (2004-2009, 2009-2014), Klaus Iohannis (2014-2018).

Discursurile președinților Germaniei după 1989: Richard von Weizsäcker (CDU) 1984-1994, Roman Herzog (CDU) 1994-1999, Johannes Rau (SPD), 1999-2004, Horst Köhler (CDU), 2004-2010, Christian Wulff (CDU) 2010-2012, Joachim Gauck (fără partid) 2012-2017.

Discursurile au fost selectate de pe site-urile www.bundespraesident.de și www.presidency.ro. Din mulțimea discursurilor prezidențiale corpusul nostru discursiv a fost selectat după criteriile:

- Discursuri cu tematică identitară;

- Discursuri cu un conținut înalt de concepte identitare;
- Discursuri impregnate cu metafore;
- Accesibilitate la discursuri.

Exploatarea materialului

Alegerea și clasificarea tematicii s-a bazat pe evenimentele istorice și discursuri despre identitate. Evenimente istorice importante în istoria României și zile naționale: 1. Discursurile președinților români ținute cu ocazia Unirii Principatelor/Marea Unire: discursuri comemorative; 2. Discursuri ținute cu ocazia zilei României/1 decembrie; 3. Discursuri și zile naționale: a) Ziua Imnului Național 29 iulie, Ziua Eroilor mai/iunie, Ziua Limbii Române 31 august, Ziua Europei 9 mai, Ziua Constituției 8 decembrie, Ziua Solidarității Naționale împotriva Dictaturii 16 decembrie; b) discursuri despre identitate: festivități, simpozioane, conferințe, expoziții, forumuri, reuniuni, ceremonii, festivaluri, seminarii etc.

Evenimente istorice importante în istoria Germaniei, zile naționale, discursurile berlineze și congrese, conferințe, simpozioane, discursuri inaugurale, inițiative, expoziții, seri culturale: 1. Discursuri cu ocazia evenimentului din 1989; 2. Revolution von 1848/49; Bestehen der Bundesrepublik Deutschland; Volksaufstand vom 17. Juni 1953 in der DDR; 3. „Berliner Rede”; 4. Discursuri despre identitate ținute de către președinții germani (congrese, conferințe despre simboluri și zile naționale, identitate, națiune).

Limitarea spațiului și timpului discursiv: limita discursivă în cadrul cercetării noastre ca timp și spațiu începe după 1989 atât în România, cât și în Germania și se încheie în 2018. Anul 1989 în România este marcat de Revoluția Română, care s-a desfășurat între 16 și 25 decembrie 1989. În Germania anul 1989 este marcat de demolarea Zidului Berlinului în săptămânile de după 9 noiembrie 1989. Astfel în ambele state începe o nouă perioadă istorică, inclusiv reconstituirea sau construirea unei noi identități: istorice, lingvistice, politice, culturale, psihologice, etnice etc.

Prelucrarea materialului și dimensiunea interdisciplinară

Matricea conținuturilor tematice, care are ca bază teoretică analiza critică a literaturii de specialitate și analiza practică a datelor noastre, ne ajută să distingem cinci arii tematice importante:

- Construcția lingvistico-metaforică teritorială a „homo germanicus” și „homo rumanicus” (tangente de analiză cu etnologia și psihologia);
- Construcția lingvistico-metaforică a culturii naționale (tangente culturologice de analiză);
- Nararea discursivă prin reconstrucție a trecutului politic comun; construcția discursivă a istoriei naționale (tangente de analiză cu istoria societății: evenimente istorice);
- Metafora ca mediator între standard identitar lingvistic vs continuitate și schimbare precum și influența ei asupra construirii identității;

- Construcția lingvistico-metaforică a prezentului (prin persuasiune retorică, strategii) și a viitorului politico-identitar comun (tangențe de analiză cu politica: sărbători naționale, obiective și scopuri, orientare spre viitor);
- Construcția lingvistică prin intermediul expresiilor metaforice a domeniilor de metaforizare prin alăturarea axiologică a termenilor de *lingua* și *natio* (imaginarul lingvistico-identitar).

Interpretarea și analiza rezultatelor

După ce am întocmit corpusul, respectiv lista cu discursuri care urmează să fie supuse analizei, următorul pas a constat în identificarea conceptelor identitare abstracte. Ele pot fi grupate în două mari categorii: valori naționale și universale, dar și concepte politice, statale și prezidențiale. Din aceste două mari categorii de concepte am continuat să lucrăm cu cele care se supun procesului de metaforizare. Aici enumerăm doar câteva din cele mai reprezentative concepte identitare abstracte, care se pretează metaforizării, analizate în corpusul tezei:

Din corpusul discursiv în limba germană: Bewusstsein, Demokratie, Diskussion, Einfallsreichtum, Einheit, Ereignis, Freiheit, Grundgesetz, Intelligenz, Kreativität, Kultur, Respekt, Überzeugung, Veränderung, Verantwortung, Vertrauen, Wille, Wissen, Ziel, Zusammengehörigkeitsgefühl.

Din corpusul discursiv în limba română: Adevăr, Bunăstare, Convingere, Creativitate, Cultură, Cunoaștere, Eveniment, In/succes, Intellect, Istorie, Început, Încredere, Moralitate, Performanță, Prietenie, Problemă, Schimbare, Scop, Speranță, Timp, Trecut, Valori, Viziune.

După ce am identificat conceptele identitare care se supun procesului de metaforizare, am selectat expresiile metaforice pentru a formula structurile metaforice $DS \cap D\bar{T}$. Am utilizat pe primul loc în formulă lexemul din DS pentru a facilita ulterior categorizarea după domenii, deoarece toate expresiile metaforice le-am clasificat în șapte domenii principale de metaforizare: domeniul botanic, domeniul călătoriei, domeniul construcției, domeniul naturii și al fenomenelor naturale, domeniul medical, domeniul militar, domeniul tehnic. Această clasificare am subclasificat-o ulterior, pornind de la numărul de expresii metaforice extrase din discursurile fiecărui președinte per domeniu.

Din analiza expresiilor metaforice din DI în limba română a rezultat modelul identității construite sau făurite, numită identitatea civică: modelul identității metaforice din DI în limba română este unul construit cu efort, perseverență și planificare sau făurit ori imaginat într-un mod creativ. Structurile metaforice din acest model sunt rezultatul combinării verbelor / substantivelor din categoria „cuvinte-cheie 1” și „cuvinte cheie 2”, combinate cu conceptele identitare abstracte, dar și a „cuvintelor-cheie suplimentare”. Cuvinte-cheie 1: a clădi, a construi, a zidi, temelie, edificiu, construcție, clădire etc. Cuvinte-cheie 2: a făuri, a-și imagina etc.

Cuvinte-cheie suplimentare / combinații: construcție identitară, alegerea identității (EC 13.05.1998), conștiință, producție etc.

În DI în limba română națiunile, viitorul, destinul sunt concepte abstracte care sunt clădite / construite sau făurite ca rezultat al „producției politice” (EC 13.05.1998). Națiunilor, ca unui proiect al procesului de construcție, le este atribuită componenta temporală, deoarece „națiunea se construiește și se întărește de-a lungul unei evoluții” (II 13.05.1998). O altă latură relativ opusă procesului de construcție care implică mai multă imaginație și creativitate este activitatea de a făuri, căci „... națiunile își pot imagina și pune împreună în practică un viitor indivizibil” (EC 13.05.1998). Imaginației și creativității i se alătură logica și viziunea ca rezultat având proiecția: „viitorul... înseamnă o *proiecție* a oamenilor care l-a făcut posibil prin inteligență și educație” (EC 19.05.1999). Pe lângă aceasta, națiunile au puterea și libertatea de a-și „făuri destinul” (EC 16.03.1999) sau de a-l schimba, fie și retrospectiv: „să schimbăm destinul istoric al poporului român” (II 31.08.1996). Destinul, în acest context, este sinonim cu viața, „viața pe care o construim” (EC 15.04.1999). Rezultatele cercetării noastre demonstrează dominanța modelului identității construite în DI în limba română. Această afirmație este argumentată de graficul care prezintă ponderea expresiilor metaforice din DI în limba română, unde o mai înaltă valoare o ating expresiile metaforice din domeniul construcției.

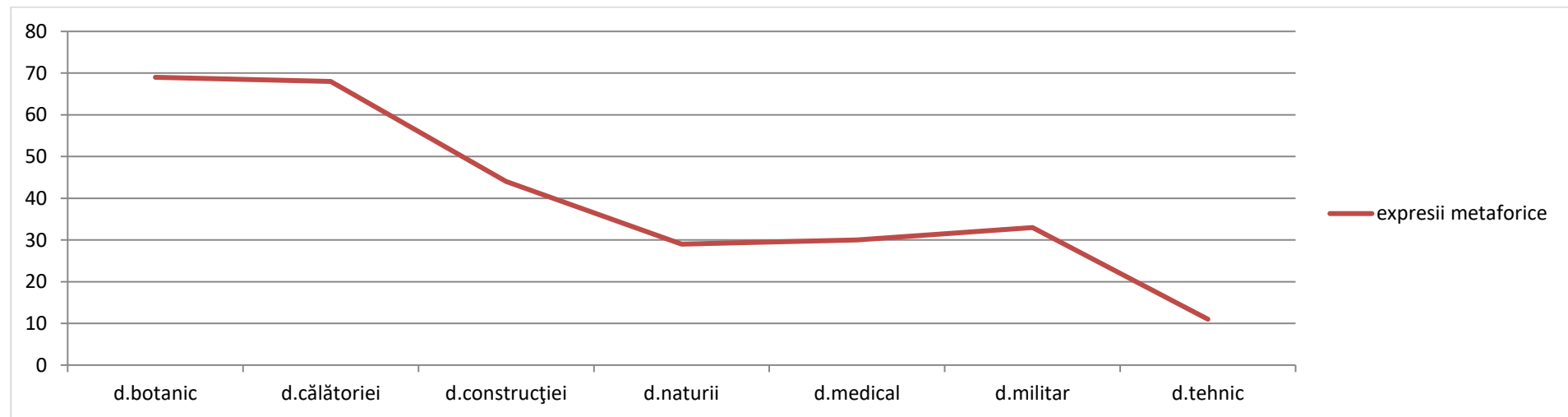
Din analiza expresiilor metaforice din DI în limba germană a rezultat, în schimb, modelul identității primordiale. Modelul identității primordiale din DI în limba germană are la bază MC RĂDĂCINI \cap IDENTITATE, inclusiv cuvinte adiționale „Kern” (sâmbure), „Pflanze” (plantă), „gedeihen” (a înflori, a prospera) etc. Acest tip de model este dat natural și nu implică un efort sporit, ca în cazul construirii unei identități civice. Concepte identitare abstracte precum încrederea, conștiința de sine, respectul, democrația, cunoștințele, inteligența, responsabilitatea, succesul etc. sunt frecvent utilizate în DI în limba germană și sunt metaforizate prin intermediul lexemului *plantă*. Prin urmare, ca dovadă a utilizării acestui lexem concret cu scopul de a explica conceptele abstracte menționate anterior, locutorii DI în limba germană își imaginează conceptele adiacente identității naționale ca un produs rezultat dintr-o balanță de contribuție interioară și exterioară la valorile comunității naționale. Concluzia noastră este adițional argumentată și de utilizarea frecventă a lexemului „mitbestimmen” (a participa la luarea deciziilor) în corpusul din limba germană. Participarea la decizii se presupune a fi între societatea civilă și relațiile ei cu statul, respectiv cu autoritățile, inclusiv politice.

Modelul identității naturale presupune multă grijă, atenție, reflectare, contribuție intelectuală și mai puțin efortul de planificare în timp, comparativ cu modelul identității civice. Ambele modele presupun însă implicarea muncii, a tenacității și a perseverenței, fie într-un mod creativ sau nu, dar cu o durată constantă; ambele modele presupun și implică, la fel, și

cunoștințe, și anumite abilități în a contribui la formarea unei identități naționale, dar și cooperare, dialog, participare, prin luarea inițiativei și prezența unui spirit întreprinzător într-o națiune. Chiar dacă modelul identității civice și cel al identității primordiale sunt materializate lingvistic prin anumite expresii metaforice, mai des într-o anumită limbă decât în cealaltă, ele se suprapun, se completează reciproc și noi suntem de părere că își pot schimba poziția de întâietate, dacă am analiza identitatea din discursuri în dimensiunea sa diacronică. Ceea ce ne-a demonstrat însă această lucrare este faptul cert că există flexibilitate și un model nu poate exista fără celălalt.

Tabelul 3.1 Ponderea de exemple de expresii metaforice dupa discursurile președinților germani și după domenii

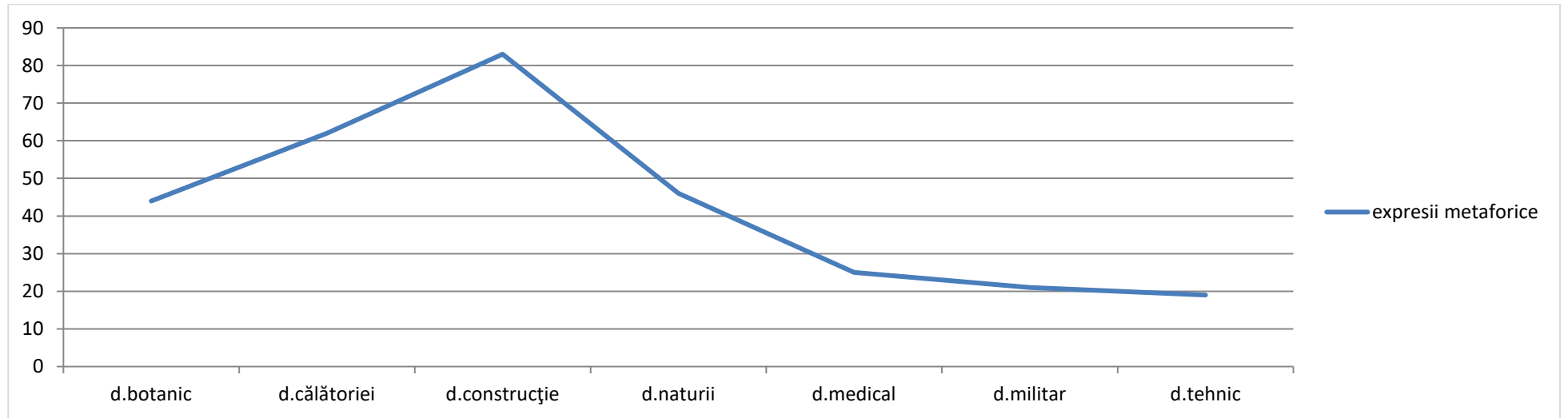
	D.botanic	D.călătorie	D.constr.	D.naturii	D.med.	D.mil.	D.tehnic	Total expr.met.	Nr.discursuri	Cuvinte total
Richard von Weizsäcker	6	7	0	0	1	1	1	16	1	5 057
Roman Herzog	14	14	6	8	8	5	3	58	6	18 265
Johannes Rau	13	14	11	5	3	4	1	51	5	22 468
Horst Köhler	32	31	19	12	12	18	5	129	13	40 464
Christian Wulff	4	2	2	0	0	2	1	12	2	4 016
Joachim Gauck	10	0	6	4	7	3	0	30	6	14 600
Total:	69	68	44	29	30	33	11	303	35	105 868

Graficul 3.1 Ponderea expresiilor metaforice în limba germană per domeniu

Tabelul 3.2 Ponderea de exemple de expresii metaforice dupa discursurile președinților români și după domenii

	D.botanic	D.călători	D.constr.	D.naturii	D.med.	D.mil.	D.tehnic	Total expr.met.	Nr.discursuri	Cuvinte totale
Ion Iliescu	33	20	23	28	10	7	10	128	17	24 536
Emil Constantinescu	4	9	23	11	10	8	3	49	19	30 960
Traian Băsescu	2	13	12	0	0	0	0	27	30	17 830
Klaus Iohannis	5	20	34	7	5	6	6	83	25	26 570
Total	44	62	83	46	25	21	19	322	91	99 896

Graficul 3.2 Ponderea expresiilor metaforice în limba română per domeniu

Unele concepte identitare abstracte sunt materializate prin intermediul DS mai frecvent și mai intens comparativ cu altele. Corespondențele și preferințele analogiilor dintre lexeme ale DS cu unele concepte identitare abstracte își găsesc explicare în general în activitatea de bază a națiunii per colectiv. Acestea se corelează cu activitățile de bază actuale sau analizate diacron printr-o retrospectivă. MC din discurs furnizează informații evidente despre situația socio-politico-culturală a raționamentului metaforic național. Ele reflectă preocupările culturale și sociale ale unei națiuni într-o anumită perioadă de timp. În urma analizei domeniilor și a expresiilor metaforice am ajuns la următoarele concluzii:

- ✓ Domeniul botanic: Atestează cel mai înalt indice statistic de expresii metaforice în descrierea *conceptelor identitare*, în special în DI în limba germană (ex: democrație, patriotism) și a *valorilor* drept concepte identitare generale (emoții: încredere, convingere; cogniție: cunoștințe, inteligență, voință, responsabilitate).
- ✓ Domeniul călătoriei: domeniu cu o majoritate comună de expresii metaforice similare în ambele limbi
- ✓ Domeniul construcției: înregistrează cea mai înaltă frecvență de utilizare a lexemelor din DS pentru a descrie conceptele abstracte identitare din DI în limba română, de aici rezultând și modelul identității civice, adică identitatea construită.
- ✓ Domeniul naturii și al fenomenelor naturale: domeniul cu cele mai variate și complexe expresii metaforice. De aceea, pentru a facilita interpretarea rezultatelor, am realizat o subclasificare pe subdomenii care a inclus cadrul celest, eolian, terestru, hidraulic, subteran. În cadrul acestui domeniu am observat cele mai multe intersecții ale conceptelor care descriu identitatea națională cu cea individuală.
- ✓ Domeniul medical: prin gradul de varietate și cantitate a MC urmează după domeniul fenomenelor naturale și relief.
- ✓ Domeniul militar: domeniul cu cea mai simplă și comună MC predominantă și omniprezentă în ambele corpusuri discursive LUPTĂ \cap ATINGEREA UNUI SCOP.
- ✓ Domeniul tehnic: înregistrează cel mai mic indice statistic de MC și cele mai puține expresii metaforice prin intermediul cărora se materializează identitatea metaforică. În această categorie nu apare nici o metaforă conceptuală la nivel suprapus între limbile germană și română.

Chiar dacă, inițial, scopul cercetării nu a vizat o statistică a expresiilor metaforice și a ponderii acestora în DI în limba germană și română, totuși o necesitate de orientare aproximativă prin metoda cantitativă ar putea facilita și contribui la o mai bună și exhaustivă înțelegere a MC din discurs.

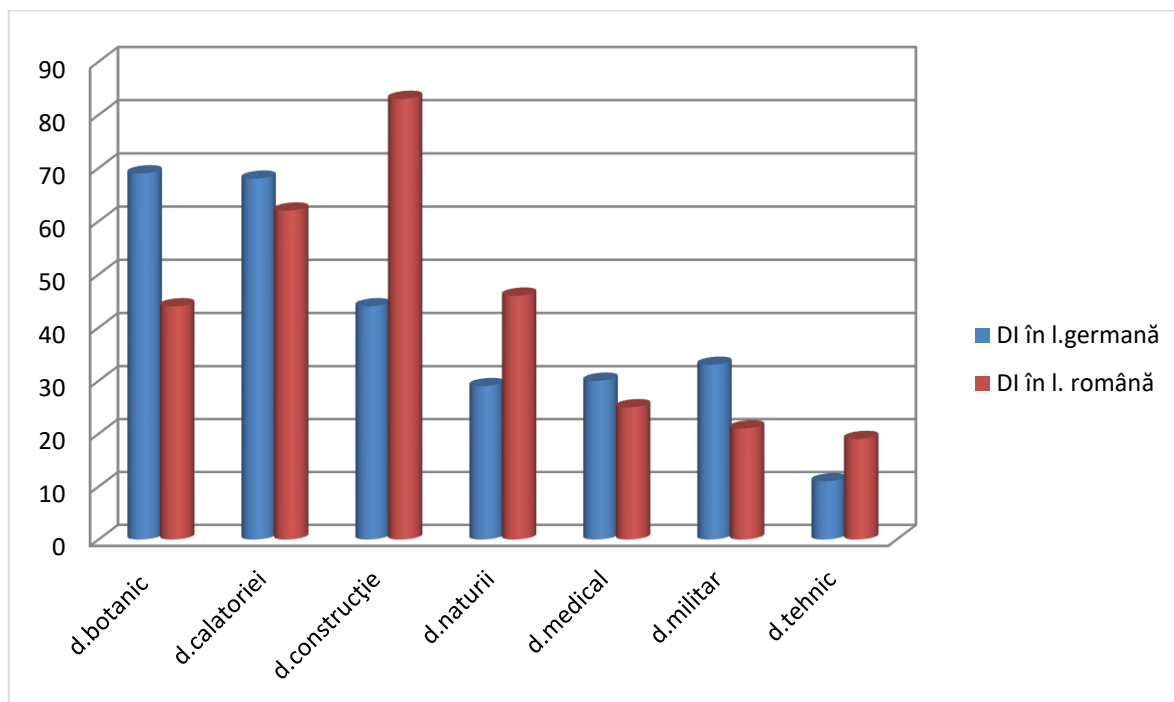

Figura 3.3 Pondere de expresii metaforice identitare per domeniu

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În urma cercetării realizate am explorat, identificat, analizat, sintetizat și evaluat constructele și structurile metaforice în DI în limbile germană și română, modul în care acestea construiesc sau creează identitatea națională, într-un anumit spațiu geografic și într-o anumită perioadă de timp, de către anumiți locutori social activi și am ajuns la următoarele concluzii structurate în conformitate cu obiectivele propuse inițial:

- O1: Expresiile metaforice reprezintă forme de cunoaștere a IN, precum și colectivul identitar sau coerența identitară modelată în forme lingvistice și psihologice în interiorul unei națiuni, dar și între două națiuni. Conceptele metaforice sunt modelate și influențate de realitatea socială și culturală, de contextul situațional și de ocupațiile comunității în care apare metafora.
- O2: Din punctul de vedere al *constructivismului*, prin *sensurile și semnificațiile* pe care le mediază repetitiv expresiile metaforice în discurs, expresiile metaforice contribuie la „construirea” mai solidă a *conștiinței identitare* și a sentimentului stabil de identitate.
- O3: *Drumul* pe care îl parcurge o națiune pentru a atinge un scop (ulterior transformat în eveniment istoric) este considerat a fi principalul și cel mai frecvent mijloc abstract exprimat printr-un termen concret din DS de atingere a obiectivelor naționale în ambele limbi. Un alt lexem ilustrat în corpul discursiv în limba germană care descrie un eveniment istoric îl reprezintă lexemul „*Sternstunde*” (moment de glorie, oră siderală). Corpul astral, înfățișat printr-o stea, reprezintă metaforic importanța istorică a unui eveniment. În schimb, în limba română

evenimentul istoric ca prag al biografiei colective, respectiv, și început, este ilustrat printr-o *piatră de temelie*. De aici rezultă opoziția de orientare „sus-jos”.

- O4: Unele structuri metaforice au aceeași semnificație în ambele limbi, însă frecvența acestora variază de la o limbă la alta. Există structuri metaforice identice, dar și diferite în toate cele șapte domenii de bază cu care am operat în lucrare. Unele domenii indică un grad mai mare de structuri metaforice comune ambelor limbi, iar altele nu atestă nici unul. Am înregistrat domenii care atestă expresii metaforice diferite chiar dacă funcționează în același domeniu în ambele limbi, altele însă atestă diferențe de structuri metaforice doar într-o singură limbă. Aceleași lexeme din DS pot forma structuri metaforice cu diferite concepte identitare abstracte în diferite limbi. Aceeași afirmație este valabilă și când inversăm domeniile: un concept identitar abstract poate crea legături de cartografiere cu diverse lexeme ale DS, aceste lexeme variind de la o limbă la alta.

- O5: Structurile metaforice sunt parte componentă a DI și au drept caracteristică principală *componenta prediscursivă*. Astfel locutorul este „obligat” să le utilizeze pentru a împărtăși cu ceilalți participanți la discurs concepte metaforice identice, comune, pentru a fi înțeles. Expresiile metaforice din DI sunt expresii deja prestabilite. Creativitatea expresiilor metaforice din DI este aproape la zero sau are o prezență foarte mică. Cunoașterea și folosirea constructelor cognitiv-metaforice facilitează producerea și receptarea informației din DI sau a oricărui tip de discurs cu o anumită tematică. Din combinarea și prin includerea constructelor cognitiv-metaforice, inclusiv crearea celor noi, în contextul discursiv identitar rezultă *eficiența locutoare și receptoare* a discursului. Expresiile metaforice contribuie la procesul de *înțelegere* prin structurarea conștiințelor. Ele mai contribuie la transmiterea sau la procesul de mediere a *cunoștințelor*. Expresiile metaforice din DI pot avea un rol educativ, moralizator, motivațional și constructiv. Pentru realizarea *coeziunii metaforice* a discursului unui DI impregnat cu o rețea metaforică bine structurată este necesar să cunoaștem constructele cognitiv-metaforice care domină tipul de discurs menționat. Cunoașterea și utilizarea anumitor structuri metaforice rezultă din analiza DI sau din contactul regulat, pentru o anumită perioadă de timp, cu o anumită cultură, într-un anumit loc și timp. Această cunoaștere este o premisă culturală, locală și temporală. Rețeaua de constructe cognitiv-metaforice facilitează structurarea, înțelegerea și repetarea conceptelor-cheie în DI, pentru a fi ulterior introduse în corpul național ca parte componentă a patrimoniului lingvistic, cognitiv și discursiv.

- O6: Majoritatea expresiilor metaforice sunt elemente prediscursive și fac parte din arsenalul „patrimoniului comun”, adică sunt expresii utilizate de majoritatea locutorilor. Prin abilitatea sa cognitivă, locutorul structurează, de cele mai multe ori, inconștient expresii metaforice, dar există numeroase situații când acest pas este realizat în mod intenționat și atunci

este activată puterea de *imaginație, creativitate și capacitatea de a rezolva probleme*, aplicate într-un mod metaforic. Dar creativitatea metaforică apare într-un procent mic în discurs.

- O7: Pentru a avea un impact eficient asupra destinatarilor, expresiile metaforice din DI trebuie să păstreze un echilibru între caracterul discret și partea impunătoare, uneori dominantă a MC pentru a menține dreaptă *balanța* de expresii metaforice în discurs.
- O8: Expresiile metaforice din DI contribuie la realizarea unei *unități* bine structurate de idei, norme, valori, principii, scopuri, resurse (imateriale), convingeri ale identității, care sunt ca pietrele pentru un traseu de *orientare națională*, cu axa temporală fixată pe trecut, prezent și viitor; în același timp, ele fiind repere de menținere a unității identitare nu doar la nivel cognitiv, lingvistic și metaforic.

Soluționarea în teza de doctorat a problemei științifice importante: Aproape orice cercetare despre AD are ca scop igienizarea, dar și umanizarea discursului public. Această lucrare contribuie la o mai bună înțelegere și conștientizare a paternelor cognitive și lingvistice cu tematică identitară în limba română și germană, precum și la o receptare mai ușoară a structurilor metaforice, dar, în același timp, și constructivă.

Cheia succesului că unele discursuri sunt receptate mai ușor și sunt caracterizate ca fiind necesare, pozitive, motivaționale, dar și convingătoare depinde, în mare măsură, de lexicul utilizat de locutor, de combinarea cuvintelor și de mecanismele retorice, în special, de expresiile metaforice, care sunt utilizate. Schimbarea paradigmatelor, inclusiv a modului de gândire, se realizează prin intermediul discursului prin schimbările structurilor metaforice. Am scos în evidență funcția lingvistică a discursului și puterea de transformare a realității generate, imaginate, asociate sau create prin intermediul gândirii metaforice.

Recomandări:

- Pentru a obține rezultate mai interesante și mai diversificate, recomandăm includerea în analiză și a unor corpusuri discursive în limbi diferite de cele incluse în prezenta investigație, pentru a verifica dacă există și alte modele ale identității metaforice sau prezența și absența unui model sau altul în aceste limbi.
- Procesul de analiză comparată ar avea de câștigat, dacă se va opta pentru limbi înrudite.
- Identitatea personală vs identitatea națională: deoarece procesul analizei identității prin intermediul metaforelor este unul complex și cu un grad înalt de dificultate, considerăm că ar fi interesant și util ca viitoarele studii asupra discursului să pornească de la cercetarea identității personale (în acest caz, a locutorului) prin intermediul metaforelor, iar ulterior să se concentreze pe identitatea națională, care se pretează mult mai dificil unei cercetări în comparație cu identitatea personală, deoarece presupune generalizarea mai multor concepte abstracte pe care să se concentreze cercetătorul.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

În limba engleză:

1. BAKER, P. Ellege, Sibonile. Key Terms in Discourse Analysis. London: Continuum, 2011. 234 p. ISBN 978-1-8470-6320-5
2. CAMERON, Lynne. The discourse dynamics approach to metaphor and metaphor-led discourse analysis. In: Metaphor and Symbol. Psychology Press. 2009, nr. 24, pp. 63-89. ISSN: 1092-6488
3. EVANS, Vyvyan; GREEN, Melanie. Cognitive Linguistics. An Introduction. Edinburgh University Press, 2006. 830 p. ISBN 0 7486 1831 7
4. GEE, J. P. An introduction to discourse analysis. Theory and method. London and New York: Routledge, 1999. 185 p. ISBN-13: 978-0415725569
5. GLUCKSBERG, S. How Metaphors Create Categories – Quickly. In: Gibbs, R. W. Jr. The Cambridge handbook of Metaphor and Thought. Cambridge University Press, 2008. 387 p. ISBN-13: 978-0521600866
6. KÖVECSÉS, Z. Metaphor. A practical introduction. 2nd edition. Oxford University Press, 2010. 396 p. ISBN-10: 0195374940
7. LAKOFF, G. Women, fire and dangerous things. The University of Chicago Press: Chicago and London, 1987. 631 p. ISBN-13: 978-0226468044
8. PRAGGLEJAZ Group. MIP: A Method for Identifying metaphorically Used Words in Discourse. In: Metaphor and Symbol. 2007, 22 (1), pp. 1-39. ISSN 1092-6488
9. RICHARDS, I. A. The Philosophy of Rhetoric. New York and London: Oxford University Press, 1936. ISBN-13: 978-0195007152
10. WODAK, Ruth; de Cillia, Rudolf et al. The Discursive Construction of National Identity. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2009. 2nd edition. 287 p. ISBN-13: 978-0748637348
11. ZINKEN, J; HELLSTEN, Iina, NERLICH, Brigitte. Discourse metaphors. In: R. Dirven, R. Frank, T. Ziemke & J. Zlatev (eds.), Body, Language, and Mind. Vol. 2: Sociocultural Situatedness. Berlin: Mouton 2008. Pp. 363-385. ISBN 978-3-11-019911-6

În limba germană:

12. GÖTZ, Irene. Deutsche Identitäten. Die Wiedervereinigung des Nationalen nach 1989. Böhlau Verlag: Köln/Weimar/Wien, 2011. 386 S. ISBN 9783412202248
13. HÜLSSE, R. Metaphern der EU-Erweiterung als Konstruktionen europäischer Identität. Nomos Verlagsgesellschaft: Baden-Baden, 2003a. 192 S. ISBN-10: 3832901752
14. HÜLSSE, R. Sprache ist mehr als Argumentation. Zur wirklichkeitskonstituierenden Rolle von Metaphern. In: Zeitschrift für Internationale Beziehungen, 2003b, 10. Jg. Heft 2, S. 211-246. ISSN 0946-7165
15. JÄKEL, O. Wie Metaphern Wissen schaffen. In: Philologia. Sprachwissenschaftliche Forschungsergebnisse. 2003. Band 59. Verlag Dr. Kovac: Hamburg. 351 p. ISSN 1435-6570
16. JUNGWIRTH, Ingrid. Zum Identitätsdiskurs in den Sozialwissenschaften. Eine postkolonial und queer informierte Kritik an George H. Mead, Erik H. Erikson und Erving Goffman. Transcript Verlag, Bielefeld. 2007. ISBN-10: 3899425715
17. KÄMPER, Heidrun. Von zeitbedingten und ewigen Deutschen. Der Identitätsdiskurs in der frühen Nachkriegszeit und seine argumentative Struktur. In: Wengeler (Hg.). Topos und Diskurs. Begründung einer argumentationsanalytischen Methode und ihre Anwendung auf den

- Migrationsdiskurs (1960-1985). Reihe Germanistische Linguistik. 2003b, 244, S.338-336. ISBN: 3-484-31244-0
18. KARDACH, Magdalena. Identitäts- und Mentalitätswandel in der deutschen Literatur nach 1990. Vorüberlegungen zu einem Forschungsprojekt. In: *Studia Germanica Posnaniensia XXX* (2006). Pp. 217-228. ISBN 8323213992
 19. MORANTA, Sebastià. Sprach- und Identitätsdiskurse: Mallorca und die Republik Moldau im Vergleich. In: *Zeitschrift für Katalanistik* 2015, 28, S. 117–148. ISSN 0932-2221
 20. PÉPORTÉ, P. Das Jahr 1919 als Wendepunkt für Politik, Kultur und Identitätsdiskurs im Großherzogtum Luxemburg. In: *Nationenbildung und Demokratie. Europäische Entwicklungen gesellschaftlicher Partizipation. Luxemburg-Studien/Etudes luxembourgeoises 2*, ed. Norbert Franz and Jean-Paul Lehnens (Frankfurt: Peter Land, 2013), 49-62.
 21. **PRISECARI, Valentina. Semasiologischer Ansatz der Metaphern in der Berliner Rede von R. Herzog (1997). In: Anadiss 25 (I) / 2018. Pp. 163-170. ISSN: 2559 – 4656 (Erih+) <http://litere.usv.ro/anadiss/arhiva/anadiss25/18.%20Prisecari%20Valentina.pdf>**
 22. SCHIEDER, S. Die gestaltende Kraft von Sprachbildern und Metaphern. Deutungen und Konstruktionen von Staatlichkeit in der deutschen Debatte über den europäischen Verfassungsvertrag. Doktorarbeit in Politik. Trier, 2006. 850 S.
 23. ZIMMERMANN, R. Metapherntheorie und biblische Bildersprache. Ein methodologischer Versuch. In: *Theologische Zeitschrift*. Basel. Jahrgang 2000, 56, S. 108-133. ISSN 0040–570 1

În limba română:

24. ASLAM, C. Semnificația unui tricentenar – Divanul lui Dimitrie Cantemir în discursul identitar în cultura veche românească (1). În: *Revista de filosofie*. Nr. 6 Noiembrie-Decembrie, 1998. Editura Academiei Române. P.677-689 -
25. BARÎCĂ, Aura. Metaforă și corporalitate în discursul media. Editura Paralela 45: Pitești, 2009. 181 p. ISBN 978-973-47-0644-0
26. BORTUN, Dumitru. Evul mediu întârziat. Un discurs despre discursul identitar românesc. Editura Europlus, 2009. <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A3406/pdf> accesat 26.02.18
27. COȘERIU, E. Creația metaforică în limbaj. *Dacoromania*, serie nouă, 2000–2001, V–VI, Cluj-Napoca, p. 11-33. ISSN: 1582-4438
28. FAUR, Elena. Semantica cognitive și teoria metaforei conceptuale. O abordare din perspectivă integrală. În: *Diacronia*, 2014, pp. 8-24. ISSN: 2393-1140
29. GAVRELIUC, A. Imaginar identitar și așteptări sociale în vestul României. În: Neculau, Adrian (ed.). *Noi și Europa*. Polirom: Iași, 2003. ISBN: 973-681-176-X
30. NAGY, K. I. Discursul identitar și discurs despre alteritate în presa interbelică. În: *Interculturalitate și inteetnicism ieri și azi. Studii de contactologie și imagologie*. Coord. Pap Levente-Tapodi Zsuzsa. Ed. Status Miercurea–Ciuc. 2011. 196p. Pp.156-172 -
31. MAMULEA, Mona. Dialectica închiderii și deschiderii în cutura româna modernă. Editura Academiei Române: București, 2007. 310 p. ISBN 978-973-27-1557-4
32. MARGA, Delia. Repere în analiza discursului politic cu referire la istorie și sfera publică. Cluj-Napoca: Editura Fundației pentru Studii Europene, 2004. 498 p. ISBN 973-8254-52-3
33. MILEA, Doinița: Discurs identitar în spațiul românesc de aderență central-europeană. In: *Communication and Argumentation in the Public Sphere*.2007,1,3,pp.450-455.ISSN:1843–7893.

34. PÂNZARU, Rodica. Metafora și textualitatea: probleme de interpretare și traducere. Teză de doctorat. Chișinău, 2011. 142 p.
35. PRISECARI, Valentina. Abordarea cognitivă a metaforei în discursul despre identitate (în limbile germană și română). În: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2020, nr.10(140). ISSN 1811-2668 ISSN online 2345-1009 p.145-149. <http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/17.-p.-145-149.pdf>
36. PRISECARI, Valentina. Metaforele conceptuale compuse în discursul identitar german de după 1898. În: Taraburcă, Emilia. *Un veac de conflagrații: realitate și ficțiune*. Chișinău: Pontos, 2019. 290 p. Pp. 226-271. ISBN 978-9975-72-366-4
37. PRISECARI, Valentina. Metode de identificare a metaforelor. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2018, nr.10(120) Seria “Științe umanistice” ISSN 1811-2668 ISSN online 2345-1009 p.16-19. http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/03.p.16-19_120.pdf
38. PRISECARI, Valentina. Metaforele cognitive în discursurile președintelui german R. Von Weizsäcker. In: EISCH. Nr.5, 2018. Pp.668-696. ISSN: 0147-9369 <http://ojs.iliauni.edu.ge/index.php/eish/article/view/438/326>
39. PRISECARI, Valentina. Discursul identitar – instrument de predare a limbilor străine. In: Gheorghe, Ciocanu [et al.] *CEP USM 2016*. 318 p. P.191-194. ISBN 978-9975-71-813-4
40. Identitate și alteritate culturală și lingvistică. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2017, nr.10(110). Pp.64-67. Seria “Științe umanistice” ISSN 1811-2668 ISSN online 2345-1009. <http://oaji.net/articles/2017/2055-1524139694.pdf>
41. PRISECARI, Valentina. Identitatea din discursuri exprimată prin realizări metaforice. In: Cazacu, Adriana [et al.]. *Norma limbii literare. Între tradiție și inovație*. Chișinău: CEP USM, 2017. 345 p. P. 86-91. ISBN 978-9975-71-906-3
42. PRISECARI, Valentina. Metafore conceptuale în discursul identitar din Republica Moldova. În: *Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”*. USM, Chișinău, CEP USM, 2017, Pp. 331-336. ISBN 978-9975-71-813-4.
43. SIMION, Eugen. Însemnări rapide despre identitatea românească. 2013. [citat 28.09.2018]. Disponibil: www.acad.ro/com2013/doc/d0404-ZiuaAR-EugenSimion.doc
44. TERIAN, Simina-Maria. Discursul public românesc înainte și după integrarea europeană. O abordare din perspectiva lingvisticii cognitive. În: *The Proceedings of the Communication, context, interdisciplinarity Congress*. 2012, Volume Number 2, pp. 957-963. ISSN 2069 – 3389
45. TOMOIAGĂ (Rus), Maria-Alexandrina. Metaforele conceptuale în limba română contemporană. În: *Dacoromania*, serie nouă, XX, 2015, nr. 1, pp. 55–67, Cluj-Napoca. ISSN: 1582-4438

În limba franceză

46. ZBANȚ, Ludmila. La dimension pragmatique des marqueurs du culturel/interculturel dans les discours des présidents français, roumains, moldaves et russes. Actes du 10ème colloque international « Le Miroir Linguistique de l’Univers » organisé dans le cadre de la Semaine de la Francophonie, Erévan: Dasso Print, 2019, pp. 134-150

ADNOTARE

Prisecari Valentina

Abordarea cognitivă a metaforei în discursul identitar (în limbile germană și română)

Teză de doctor în filologie, Chișinău, 2021

Teza constă din introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografie - 157 de titluri. Textul de bază al tezei - 140 de pagini, 14 tabele, 14 figuri și 4 anexe. Rezultatele obținute la tema tezei sunt publicate în 9 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: metaforă conceptuală, discursivă, identitară, creativă, expresii și structuri metaforice, lingvistica cognitivă, modele metaforice, cartare, clasificare, cadre, concepte abstracte, TMC; identitate, identitate națională; discurs politic, discurs despre identitate.

Scopul lucrării: Analiza structurilor discursive, felul în care expresiile metaforice marchează și construiesc identitatea națională în discursul identitar într-un anumit spațiu geografic și într-o anumită perioadă de timp, de către anumiți locutori.

Obiectivele cercetării: reconstruirea imaginilor metaforice a realității sociale culturale și politice prin intermediul discursului identitar (perioada 1989-2018), prin imagini care descriu evenimentele istorice ca experiențe cruciale sau ca „praguri ale biografiei colective”; cercetarea comparată a modului de gândire metaforică în societatea germană și românească prin prisma modelului identității primordiale și civice, a modului de gândire „automat și fără efort” în cadrul a două națiuni diferite, punând în valoare asemănările și deosebirile viziunilor metaforice; reconstruirea reflectării prin metafore a identității naționale germane și românești în conținutul discursului identitar; identificarea universalității și alterității metaforei în cele două corpusuri discursive.

Noutatea și originalitatea științifică: Lucrarea este un studiu interdisciplinar de pionierat, fiind printre primele care abordează binomul *metaforă-identitate*, în special dintr-o perspectivă *comparativă*. Subiectul cercetării se încadrează într-o direcție nouă, care a început să fie abordată sporadic abia după anul 2003, când au apărut primele lucrări centrate pe tematica dată în științele sociale și apoi cele în științe lingvistice.

Rezultatele obținute: Din analiza expresiilor metaforice au rezultat două modele principale de identitate: modelul identității primordiale (naturale) prezent în discursul identitar german și modelul identității civice (construite) din discursul identitar în limba română.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă: Modelul de analiză în triada metaforă-identitate-discurs, dezvoltat în prezenta lucrare, poate fi aplicat atât în analiza identității naționale, cât și a celei individuale, pentru identificarea tiparelor cognitive la nivelul semnificației latente, independent de intenția locutorului. Totodată, modelul poate servi ca bază teoretică și practică pentru cercetarea identității metaforice naționale, dar și personale, în discurs prin intermediul aceluiași parametri de analiză.

Implementarea rezultatelor științifice: Modelul de analiză a discursului bazat pe abordarea cognitivă a metaforei este relevant pentru specialiștii din domeniul lingvisticii, al politicii, al psihologiei, al istoriei etc., dar și pentru oricine care dorește să analizeze sau să creeze un discurs public. Lista conceptelor discursive ale identității naționale cu care am operat în teză facilitează producerea de discursuri sau poate servi la crearea unei aplicații de generare automată de discursuri publice cu o gamă variată de tematici, bazate în special pe concepte abstracte.

ADNOTATION

Prisecari Valentina

Cognitive approach to metaphor in identity discourse (in German and Romanian)

Doctoral thesis in philology, Chisinau, 2021

The thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions and recommendations, bibliography - 136 titles. The basic text of the thesis - 140 pages, 14 tables, 14 figures and 4 annexes. The results obtained in the thesis are published in 9 scientific papers.

Keywords: conceptual, discursive, identity, creative metaphor, metaphorical expressions and structures, cognitive linguistics, metaphorical models, mapping, classification, frameworks, abstract concepts, CMT; identity, national identity; political discourse, discourse on identity.

Purpose of the paper: The analysis of the discursive structures, the way in which the metaphorical expressions mark and construct the national identity in the identity discourse in a certain space and in a certain period of time, by certain speakers.

The objectives of the research: to reconstruct the metaphorical images of the cultural and political social reality through the identity discourse (1989-2018), through images describing the historical events as crucial experiences or as "thresholds of the collective biography"; comparative research of the metaphorical way of thinking in German and Romanian society through the model of primordial and civic identity, of the "automatic and effortless" way of thinking within two different nations, highlighting the similarities and differences of metaphorical visions; reconstructing the metaphorical reflection of the German and Romanian national identity in the content of the identity discourse; identification of the universality and otherness of the metaphor in the two discursive corpora.

The novelty and the scientific originality: The paper is an interdisciplinary pioneering study, being among the first to address the metaphor-identity binomial, especially from a comparative perspective. The subject of the research is in a new direction, which began to be approached sporadically only after 2003, when the first papers focused on the topic given in the social sciences and then those in linguistics appeared.

The obtained results: From the analysis of the metaphorical expressions, two main models of identity resulted: the primordial (natural) identity model present in the German identity discourse and the (built) civic identity model from the Romanian identity discourse.

Theoretical significance and applicative value: The analysis model in the metaphor-identity-discourse triad, developed in the present work, can be applied both in the analysis of national and individual identities, in order to identify the cognitive patterns at the level of the latent meaning, independent of the speaker's intention. At the same time, the model can serve as a theoretical and practical basis for the investigation of national metaphorical identity, but also personal, in discourse through the same analysis parameters.

Implementation of scientific results: The model of discourse analysis based on the cognitive approach to metaphor is relevant for specialists in the field of linguistics, politics, psychology, history, etc., but also for anyone who wants to analyze or create a public discourse. The list of the discursive concepts of the national identity with which we operated in the thesis facilitates the production of speeches or can serve to create an application for automatic generation of public discourses with a diverse range of topics, based in particular on abstract concepts.

АННОТАЦИЯ

Присекарь Валентина. Когнитивный подход к метафоре в дискурсе идентичности (на примере немецкого и румынского языка).

Докторская диссертация по филологии по специальности по специальности

621.06. Теория текста; анализ дискурса; стилистика, Кишинев, 2021

Структура диссертации: Диссертация состоит из введения, трех глав, выводов и рекомендаций, списка литературы - 136 наименований. Основной текст докторской работы - 140 страниц, 14 таблиц, 14 рисунков и 4 приложения. **Результаты диссертации** отражены в 9 научных работах. **Ключевые слова:** концептуальное, дискурсивное, идентичность, креативная метафора, метафорические выражения и структуры, когнитивная лингвистика, метафорические модели, абстрактные понятия, СМТ; идентичность, национальная идентичность; политический дискурс, дискурс об идентичности. **Цель работы:** анализ дискурсивных структур, то, каким образом метафорические выражения передают и конструируют национальную идентичность в дискурсе идентичности, в определенном пространстве и в определенный период времени и определенными ораторами.

Цели исследования: реконструировать метафорические образы культурной, политической и социальной реальности через дискурс идентичности (1989-2018), посредством образов, описывающих исторические события как важные переживания или как «пороги коллективной биографии»; сравнительное исследование метафорического мышления в немецком и румынском обществе с помощью модели изначальной и гражданской идентичности, «автоматического и» мышления в двух разных странах, подчеркивая сходства и различия метафорических структур; реконструкция метафорического отражения немецкой и румынской национальной идентичности в содержании дискурса идентичности; выявление универсальности и непохожести метафоры в двух дискурсивных корпусах.

Новизна и научная оригинальность: докторская диссертация представляет собой междисциплинарное новаторское исследование, которое является одной из первых работ посвященных метафорической идентичности, в частности в сравнительной перспективе. Предмет исследования относится к направлению, которое стало проявляться с большей видимостью лишь после 2003 года, когда появились первые статьи, посвященные социальным наукам, а затем лингвистике.

Полученные результаты: Из анализа метафорических выражений были получены две основные модели идентичности: первичная (естественная) модель идентичности, присутствующая немецкому дискурсу идентичности, и (построенная) модель гражданской идентичности, характерная для румынского дискурса идентичности.

Теоретическая значимость и прикладная ценность. Модель анализа в триаде метафора-идентичность-дискурс, разработанная в настоящей работе, может применяться как при анализе национальной, так и индивидуальной идентичности, для выявления когнитивных паттернов на латентном уровне, получая значение, не зависящее от намерения говорящего. В то же время, модель может служить теоретической и практической основой для исследования национальной метафорической, а также личной идентичности в дискурсе с использованием одних и тех же параметров анализа.

Внедрение научных результатов. Модель дискурсивного анализа, основанная на когнитивном подходе к метафоре, актуальна как для специалистов в области лингвистики, политики, психологии, истории и т. д., так и для всех кто хочет проанализировать или создать публичный дискурс. Список дискурсивных концепций национальной идентичности, которыми мы оперировали в диссертации, облегчает производство дискурсов, может служить для создания приложения для автоматической генерации публичных дискурсов с разнообразным набором тем, в частности, на основе абстрактных концепций.

PRISECARI VALENTINA

**ABORDAREA COGNITIVĂ A METAFOREI
ÎN DISCURSUL IDENTITAR (ÎN LIMBILE GERMANĂ ȘI ROMÂNĂ)**

621.06. TEORIA TEXTULUI; ANALIZA DISCURSULUI; STILISTICĂ (LIMBI STRĂINE ȘI
STUDII CONTRASTIVE)

Teză de doctor în filologie

Aprobat spre tipar: septembrie 2021.
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 2.

Formatul hârtiei: 60x84 1/16
Tiraj: 35 ex.
Comanda nr.

Centrul editorial-poligrafic al Universității de Stat din Moldova
str. Alexei Mateevici, 60
Chișinău, MD-2009, Republica Moldova